

1944, október 23. Londýn. — Uznesenie mimoriadnej schôdze čs. vlády k problematike slovenskej otázky a k pomeru SNR a vlády, prijaté na záver rokovania o uznesení SNR z 29. septembra 1944 a o správach delegácie SNR, vyslanej do Londýna.

Československá vláda pojednajúc o správach, ktoré jej podali splnomocnení zástupcovia Slovenskej národnej rady pp. Ján Ursíny a Laco Novomeský, ako aj zástupca vojenského velenia pplk. Vesel, sdeľuje prostredníctvom týchto zástupcov Slovenskej národnej rade¹:

1. Vláda používa tejto príležitosti, aby znovu vyslovila bojujúcemu ľudu Slovenska, Slovenskej národnej rade, vojenskému veleniu, príslušníkom čs. vojenských jednotiek, letcom i partizánom úprimnú vďačnosť za odhodlané vystúpenie proti nepriateľovi a za hrdinský boj, vedený v okolnostiach mimoriadne ťažkých za oslobodenie Slovenska a celej Republiky československej.

2. Hneď po zahájení povstania vláda vzala s uspokojením na vedomie, že sa Slovenská národná rada ustavila ako vedúci politický orgán tohoto boja, starajúc sa politicky, administratívne a organizačne o všetko, čoho treba k úspešnému jeho vedeniu. Odvolávajúc sa na svoje vyhlásenie o Národných výboroch zo dňa 14. apríla 1944, vláda berie tiež na vedomie nariadenie Slovenskej národnej rady č. 1 v samozrejmom predpoklade, že všetky nariadenia, uznesenia, rozhodnutia a všetky iné akty Slovenskej národnej rady podliehajú dodatočnému schváleniu, revízii alebo zmenám, ktoré by previedli slobodne zvolení zástupcovia ľudu.

3. Spolupráca vlády a Slovenskej národnej rady sa vyvíja zdarne a úspechy i neúspechy oboch týchto orgánov ľudovej vôle sú nerozdielnou súčasťou dnešnej našej revolúcie. Československá vláda, menovaná prezidentom republiky a uznaná medzinárodne, je zodpovedná občianstvu celého územia Republiky československej za medzinárodnú stabilitu nášho spoločného provizórneho podnikania i za vedenie boja všetkého verného obyvateľstva republiky.

4. Československá vláda stojí prirodzene, menovite z dôvodov medzinárodne a zahranične politických na zásadnom stanovisku o právnej kontinuite Československej republiky. Preto tiež trvá na ústave z r. 1920, pripúšťajúc a schvaľujúc len tie nezbytné zmeny, ktorých si vyžaduje mimoriadna situácia, vytvorená vojnou, vedením boja a rekonštrukčnými potrebami prechodného údobia. Takou zmenou je ku pr. zásada vyslovená nižšie (bod 5) o spôsobe usporiadania pomeru Čechov a Slovákov. Ústava môže byť tedy menená v jednotlivých svojich ustanoveniach len podľa nezbytných potreby mimoriadnych pomerov a — aby sa zabránilo právnej neistote a neodvratne z nej vyplývajúcejmu rozvratu — zostáva inak v platnosti až do svojej právoplatnej zmeny, ktorú môže previesť len demokraticky zvolené Ná-

¹ Vláda na svojom mimoriadnom zasadnutí rokovala na základe česky štylizovaného návrhu (nie je k zápisnici priložený), ktorý pripravili ministri Ripka a Slávik. Po obsiahlej debате (zápisnica má vyše 20 strán) sa uzniesla, že návrh sa v zásade schvaľuje s doplnkami a štylistickými zmenami prednesenými v diskusii. Definitívnu štylizáciu poverila vláda ministrom Slávikom, ktorý mal dať odpoveď na nahliadnutie delegácii SNR a potom na definitívne schválenie predsedovi vlády Šrámkovi. Uznesenie vlády označené ako „odpoveď československej vlády Slovenskej národnej rade po rozhovoroch s jej delegátmi pp. Jánom Ursínyom a Lacom Novomeským a zástupcom vojenského velenia pplk. Veselom“ dostala delegácia SNR krátko pred odchodom z Londýna; sprievodný list podpísaný min. Slávikom má dátum 13. 11. 1944 a znie: „Z poverenia československej vlády zdeľujeme jej uznesenie zo dňa 23. októbra 1944 s prosbou, aby ste toto uznesenie láskavo odovzdali Slovenskej národnej rade.“ (AÚD KSC Praha. F. 39, príloha C k zápisnici zo 165. schôdze ministerskej rady.)

rodné zhromaždenie. S týmto zásadným stanoviskom tiež súvisí, že i keď sa musí z praktických dôvodov prihliadnúť k situácii, vytvorenej udalosťami v r. 1938 až 1939, z čoho vyplýva, že nemožno odrazu odstrániť rôzne zákony, nariadenia a opatrenia, zavedené od tej doby v jednotlivých častiach republiky, rôzne akty z doby neslobody môžu platiť — jestli neodporujú zmeniu alebo demokratickým zásadám československej ústavy — len z vôle slobodnej československej zákonodarnej moci na scela prechodnú dobu a že budú postupne nahrádzované, menené alebo rušené príslušnými orgánmi slobodného ľudu tak, aby postupne bol vo všetkom zavedený právny poriadok republiky.

5. Vláda vzala na vedomie zdelenie, že Slovenská národná rada zastáva toto stanovisko: „Sme za Československú republiku ako samostatný a spoločný štát troch slovanských národov: Čechov, Slovákov a Karpatských Ukrajincov na základe princípu rovného s rovným. Definitívne ústavoprávne usporiadanie ČSR uskutočnia legitímni zástupcovia týchto troch národov.“ Vláda plne rešpektuje toto stanovisko ako každé stanovisko v tejto otázke, ktoré je zlučiteľné so samostatnosťou, územnou nedeliteľnosťou a nezávislosťou Československej republiky a ktoré podporuje jej vnútornú silu, rozkvet a súdržnosť. Vláda sa ovšem nepokladá za kompetentnú, aby akýmkoľvek svojím rozhodnutím prejedlikovala a predurčovala konečné ústavoprávne usporiadanie Československej republiky, o ktorom môžu rozhodovať len slobodne zvolení zástupcovia ľudu po oslobodení celej republiky. Preto vláda, prihliadajúc tiež k záujmom a potrebám medzinárodného postavenia republiky, musí sa vo veciach, týkajúcich sa budúcej ústavoprávnej úpravy štátu, vyvarovať všetkých vyhlásení alebo aktov oficiálne záväznej povahy, pokiaľ nebudú oslobodené všetky kraje republiky a pokiaľ všetci Česi a Slováci a s nimi spojené podkarpatské ukrajinské obyvateľstvo nebudú mať rovnakú možnosť a príležitosť, aby sa slobodne demokratickou metódou vyslovili o usporiadaní svojich vzájomných vzťahov. Vláda, menovite pokiaľ je v zahraničí, nechce a nesmie zasahovať v týchto veciach do budúceho demokratického rozhodnutia oslobodeného ľudu. Ukladajúc si vo vedomí veľkej zodpovednosti túto zásadu a dôsledne ju zastávajúc, vláda preto trvá na stanovisku politického vyhlásenia Československého národného výboru v Paríži zo dňa 22. decembra 1939 takto:

„O novom vnútornom usporiadaní štátu, o pomere slobodných Čechov k slobodným Slovákom rozhodne si väčšina slobodných Čechov a väčšina slobodných Slovákov demokratickou formou a v bratskom dorozumení podľa zásady rovnosti v právach a povinnostiach.“

Vláda je pevne presvedčená, že toto jej stanovisko je v zhode s politickými intenciami Slovenskej národnej rady.

6. Vláda veľmi oceňuje, že Slovenská národná rada „pokladá za samozrejmu a bezpodmienečne potrebnú čo najužšiu vzájomnú spoluprácu predstaviteľov domáceho a zahraničného odboja“ a plne zdieľa stanovisko, že je bezpodmienečne nutné v životnom záujme boja a oslobodenia republiky a jej vybudovania na nových základoch, aby sa zachovala politická súdržnosť a jednota politických i vojenských činiteľov tak doma, ako i v zahraničí pracujúcich a bojujúcich pod vedením prezidenta republiky Dr. Eduarda Beneša.

Táto nutná spolupráca všetkých vlastencov je tým snadnejšia, lebo sa všetci bez rozdielu zhodujeme v týchto zásadách a cieľoch:

a) Boj sa vedie všetkými spoločne za oslobodenie a obnovenie nezávislej ČSR v jej predmníchovských hraniciach.

b) Oslobodená Republika bude sa vo svojej zahraničnej politike opierať o československo-sovietske spojenectvo, ktoré tvorí uholný kameň jej bezpečnostného systému a o priateľsky spojenecké zväzky s veľmocami západnými, ako i s novými demokraciami stredoeurópskymi, zvlášť poľskou a jugoslávskou.

c) Republika bude národným štátom rovnoprávných Čechov a Slovákov a s nimi spojených Podkarpatských Ukrajincov.

d) Ústavoprávne, sociálne, hospodárske a kultúrne otázky republiky budú —

ako to vyjadruje Deklarácia Slovenskej národnej rady z 1. septembra 1944 — vzájomnou dohodou definitívne usporiadané zvolenými zástupcami slovenského i českého ľudu (ovšem i ľudu podkarpatského) v duchu demokratických zásad pokroku a sociálnej spravodlivosti.

7. Pokiaľ nebude ustavená nová vláda na oslobodenom území republiky, k uskutočňovaniu nezbytnej spolupráce je treba zorganizovať stály styk medzi vládou a Slovenskou národnou radou, a to jednak spojením telegrafickým a leteckým, jednak vzájomným vysielaním príslušných činiteľov politických a úradných i vojenských zo Slovenska do zahraničia a zo zahraničia na Slovensko a zvlášť tesnou súčinnosťou medzi vládnym delegátom a Slovenskou národnou radou. O tejto súčinnosti bude učinené zvlášťne uznesenie vlády.

AÚD KSČ Praha. F. 39, príloha k zápisnici o 165. (mimoriadnej) schôdzi ministerskej rady. Strojopisný prepis. — „Cesta ke Květnu“, dok. 90, Praha 1965.

482

1944, október 23. [Banská Bystrica.] — Zpráva vládného delegáta min. F. Němca o výsledkoch pobytu delegácie na povstaleckom území a pripravách k odchodu na Zakarpatskú Ukrajinu, zaslaná rádio-telegraficky do Londýna.

VI 1023214/44

Pro pana presidenta
a pana predsedu vlády.

1. Jsme zde čtrnáct dní. Za tu dobu prodělala zdejší politická situace značný konsolidační vývoj ve prospěch jednotné republiky. Když jsme sem přijeli, byla zde nejasná a sporná

- I. věc republiky
- II. presidenta Beneše
- III. jednotné vlády.

Naše státní hymny se např. zpívaly po prvé až po mé řeči ve slavnostní schůzi Národní rady. Včera Dr. Husák, jenž je spiritus rector komunistické strany, ve společné poradě za přítomnosti Šmidkeho, Švermy a Slánského konstatoval, že náš pobyt zde přispěl vydatně ke konsolidačnímu procesu. Podobně se vyslovil, a to ne po prvé, Dr. Lettrich za demokraty. O jednotné republice a Dr. Benešovi, jenž má silnou pozici v nejširší veřejnosti a lidových vrstvách, se již mluví a píše samozřejmě a zcela obecně.

Včera již ani Dr. Husák a nikdo jiný neměli žádných námitek, když jsem postavil jako předpoklad další spolupráce s Národní radou mimo jakoukoli pochybnost autoritu jednotné vlády. Uvádím to proto, abyste si byli vědomi, že od odjezdu delegace Národní rady¹ veřejné mínění v Bystrici učinilo velký krok kupředu ke státní jednotě, který členům této delegace není znám.

2. Včerejší projev Stránského² tomuto vývoji jistě vydatně poslouží stejně jako rezoluce Státní rady.³ Děkujeme za ně. Hála viděl blahodárný účinek řeči Stránského i u luďáků, když poslouchali společně na konzistoři. Je třeba pokračovat v tomto duchu.

¹ Delegácia SNR L. Novomeský a J. Ursíny.

² Vid' dokument čís. 476.

³ Vid' dokument čís. 459.